

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2001, sp. zn. 7 Tz 103/2001, ECLI:CZ:NS:2001:7.TZ.103.2001.1

Číslo: 39/2002

Právní věta:

Ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. je koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou: cena, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav.

Vzájemný vztah těchto kritérií není takový, že by šlo o alternativy, z nichž by si orgány činné v trestním řízení mohly podle volného uvážení zvolit tu, kterou použijí. Mezi uvedenými kritérii je určitá hierarchie, která vyjadřuje, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případě, kdy výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.08.2001

Spisová značka: 7 Tz 103/2001

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Škoda

Předpisy: § 89 odst. 12 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud vyslovil k stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného J. Š. porušení zákona ve prospěch obviněného J. Š. pravomocným usnesením vyšetřovatele Policie České republiky, Okresního úřadu vyšetřování v Hradci Králové, ze dne 31. 10. 2000 čvs. OVHK-2030/10-98.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením vyšetřovatele Policie České republiky, Okresního úřadu vyšetřování v Hradci Králové, ze

dne 31. 10. 2000 čvs. OVHK-2030/10-98 bylo podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněných J. J. a J. Š. pro trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. a trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák., jichž se měli dopustit tím, že dne 9. 10. 1998 v H. K. na parkovišti obchodní společnosti Š. po předchozí vzájemné rozepři obviněný J. Š. kopl do levého předního blatníku a bodl šroubovákem do víka motoru osobního motorového vozidla zn. Peugeot 406, jehož majitelem byla obchodní společnost O. a na němž tak způsobil škodu ve výši 1950 Kč obchodní společnosti Š., a obviněný J. J. nejprve tlačil na pravé přední dveře osobního motorového vozidla zn. Škoda 120 GLS patřícího majiteli P. T., aby tak bránil J. Š. vystoupit z vozidla, a poté do těchto dveří kopal, čímž způsobil škodu 1470 Kč.

Usnesení vyšetřovatele nabylo právní moci dne 7. 11. 2000 ohledně obou obviněných.

Ministr spravedlnosti podal dne 7. 5. 2001 v neprospěch obviněného J. Š. stížnost pro porušení zákona proti usnesení vyšetřovatele s tím, že vyšetřovatel nezjistil správně výši škody, kterou obviněný J. Š. způsobil na vozidle zn. Peugeot 406. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že obchodní společnost N., která vozidlo získala na základě tzv. leasingové smlouvy uzavřené s obchodní společností O., vynaložila na opravu vozidla ve značkovém servisu částku 6261 Kč a že správnost této částky jako účelně vynaložených nákladů na uvedení vozidla v předešlý stav byla potvrzena znaleckým posudkem, který vypracoval Ing. J. M. Podle ministra spravedlnosti vyšetřovatel nedůvodně přibral k podání dalšího posudku ještě znalce Ing. J. D., který sice škodu na vozidle vyčíslil částkou 1950 Kč, avšak nepřihlížel k tomu, že vozidlo již bylo opraveno, neseznámil se s konkrétními doklady o hodnotě materiálu použitého k opravě a s podklady o rozsahu a hodnotě vykonané práce a stanovil náklady opravy jen tzv. znaleckým rozpočtem, aniž přihlížel k tomu, že z tzv. leasingové smlouvy vyplývala obchodní společnosti N. povinnost nechat vozidlo opravit ve značkovém servisu. Ministr spravedlnosti namítl, že pokud by vyšetřovatel vycházel z toho, že obviněný J. Š. způsobil na vozidle zn. Peugeot 406 škodu ve výši 6261 Kč, nemohl by dojít k závěru, že způsobená škoda nedosahuje výše škody nikoli nepatrné ve smyslu § 257 odst. 1 tr. zák. Jinak ministr spravedlnosti označil závěry vyšetřovatele ve vztahu k trestnému činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. za nepřezkoumatelné a odkázal na to, že tento trestný čin může být spáchán i násilným jednáním směřujícím proti věcem.

V závěru stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkaná porušení zákona, ke kterým došlo ve prospěch obviněného J. Š., aby ohledně tohoto obviněného zrušil napadené usnesení i další obsahově navazující rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., tj. aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci tohoto obviněného.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 1, 2 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, pokud se týká obviněného J. Š., jakož i řízení, jež této části usnesení předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Podstatou porušení zákona je to, že za stavu, v němž se trestní stíhání obviněného J. Š. nacházelo v době rozhodnutí vyšetřovatele, nebyl důvod k tomu, aby trestní stíhání bylo zastaveno. Trestní stíhání mělo naopak pokračovat vyšetřovacími úkony, které by vedly ke správnému zjištění výše škody důsledně v souladu s ustanovením § 89 odst. 12 tr. zák. V souladu se zákonnými hledisky, která vyplývají z tohoto ustanovení, nepostupoval vyšetřovatel ani státní zástupce vykonávající dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení. Je však třeba konstatovat, že ani ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona ve svých námitkách proti rozhodnutí vyšetřovatele nevycházel ve skutečnosti z toho, jak způsob stanovení výše škody upravuje citované ustanovení.

Podle § 89 odst. 12 tr. zák. se při stanovení výše škody vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav.

Citované ustanovení je koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou: cena, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav. Vzájemný vztah těchto kritérií není takový, že by šlo o alternativy, z nichž by si orgány činné v trestním řízení mohly podle volného uvážení zvolit tu, kterou použijí. Mezi uvedenými kritérii je určitá hierarchie, která vyjadřuje, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případě, že výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav. Z druhé strany vzato, hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci a hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav jsou pouze subsidiární ve vztahu k hledisku ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává. Vyplývá to ze slov v úvodu druhé věty ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. ve znění „nelze-li takto výši škody zjistit,.. Nejde tedy o rovnocenná hlediska s tím, že by bylo lhostejné, podle kterého budou orgány činné v trestním řízení při stanovení výše škody postupovat. Priorita hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, znamená, že hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci a hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav jsou použitelná jedině za předpokladu, že bude zjištěno, že výši škody není možné stanovit podle hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává.

Ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. spadá do obecné části trestního zákona a je součástí společných ustanovení zakotvených v hlavě osmé. Z tohoto zařazení citovaného ustanovení do systematiky trestního zákona je zřejmé, že jde o ustanovení, které je závazné pro způsob zjišťování výše škody ve všech případech, kdy škoda a nějaká její výše jsou zákonnými znaky trestného činu.

Trestného činu poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Zákonným znakem trestného činu je v tomto případě škoda nikoli nepatrná. Tím se rozumí škoda, která se zřetelem k ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. a k ustanovení § 1 nařízení vlády ČSFR č. 464/1991 Sb. dosahuje nejméně částky 2000 Kč.

Protože škoda nikoli nepatrná je zákonným znakem trestného činu poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák., je nutné, aby podle § 89 odst. 12 tr. zák. bylo postupováno při zjišťování toho, jak vysokou škodu způsobil pachatel skutku, v němž je tento trestný čin spatřován. To v první řadě znamená soustředit se na otázku, zda výše škody je zjistitelná podle hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává.

V posuzovaném případě bylo předmětem útoku osobní motorové vozidlo zn. Peugeot 406 vyrobené v roce 1998 a uvedené do provozu dne 31. 3. 1998. Vozidlo mělo najeto asi 30 000 km a nebylo poškozené. Před poškozením šlo tedy o zánovní mírně ojeté vozidlo. Taková vozidla evidentně jsou předmětem obchodu a zjevně tomu tak bylo i v době a v místě posuzovaného činu. Jednáním obviněného J. Š. bylo vozidlo poškozeno tak, že na jeho levém předním blatníku a na kapotě byla drobná deformace spojená s porušením laku. Toto poškození nemělo vliv na to, že vozidlo bylo nadále pojízdné. Nyní vyvstává podstatná otázka, zda i mírně ojeté zánovní vozidlo s poškozením blatníku a kapoty je způsobilé být předmětem obchodu a zda se taková vozidla v době a v místě činu prodávala. V tomto ohledu je významné, že ojetá, různě poškozená a dokonce i zcela havarovaná vozidla jsou běžně předmětem obchodu a prodávají se. Přitom je nanejvýš pravděpodobné, že tak tomu bylo i v době a v místě činu obviněného. Za takového stavu priorita hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, jak vyplývá z ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák., znamená, že výše škody měla být zjištěna jako rozdíl mezi cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo nepoškozené vozidlo odpovídajícího typu, stáří a opotřebení, a cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo odpovídající vozidlo s takovým druhem, rozsahem a stupněm

poškození, které způsobil obviněný. Rozdíl mezi těmito dvěma cenami představoval výši škody ve smyslu zákonného znaku trestného činu.

Stanovit výši škody, která je zákonným znakem trestného činu, podle účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav v posuzovaném případě přicházelo v úvahu jedině za předpokladu, že by bylo zjištěno, že motorová vozidla odpovídajícího typu, stáří, opotřebení a odpovídajícího druhu, rozsahu a stupně poškození se v době a v místě činu neprodávala. Pouze za tohoto předpokladu by byla splněna zákonná podmínka, která je stanovena v § 89 odst. 12 tr. zák. a která spočívá v tom, že výši škody nelze stanovit podle hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává.

Pokud vyšetřovatel považoval za nutné přibrat znalce z oboru ekonomiky, odvětví ceny a odhady motorových vozidel, měl úkol znalce vymežit tak, aby znalec určil jednak cenu, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo nepoškozené vozidlo, a jednak cenu, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo poškozené vozidlo. V usnesení, jímž přibral znalce Ing. J. M., vyšetřovatel paušálně a bez odkazu na jakákoli kritéria uložil znalci jen to, aby se vyjádřil k výši škody. Znalec Ing. J. M. pak ve svém posudku vyčíslil škodu ve výši 5123 Kč ve formě nákladů na opravu vozidla. V usnesení, jímž později přibral znalce Ing. J. D., vyšetřovatel uložil znalci v podstatě jen to, aby se vyjádřil, zda byla nutná tak nákladná oprava, za kterou bylo zapláceno 6261 Kč, zda oprava nemohla být provedena s nižšími náklady a zda nebyla zbytečně nadhodnocena. Znalec Ing. J. D. ve svém posudku vyčíslil škodu ve výši 1950 Kč rovněž ve formě nákladů na opravu vozidla. Z toho je zřejmé, že vyšetřovatel ani jednoho z postupně přibraných znalců neorientoval na takový způsob stanovení výše škody, který by vycházel důsledně z ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. Základním pochybením vyšetřovatele bylo to, že oba znalce nechal vypracovat posudek ohledně výše nákladů na opravu vozidla, ačkoli účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav jsou pouze podpůrným hlediskem stanovení výše škody, a to hlediskem, které se uplatní teprve tehdy, když výši škody nelze stanovit podle hlediska ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává. Toto pochybení vyšetřovatele neodstranil, resp. nenechal odstranit ani státní zástupce, který vykonával dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení a který opakovaně zrušil předcházející usnesení vyšetřovatele o postoupení věci k projednání přestupku a o zastavení trestního stíhání.

Těmito úvahami a závěry Nejvyšší soud nijak nehodnotí opodstatněnost částky 6261 Kč, kterou poškozený, jímž byla ve skutečnosti obchodní společnost N., zaplatil za opravu vozidla, ani oprávněnost nároku poškozeného na náhradu škody v této výši. Nejvyšší soud se v souvislosti s otázkou výše způsobené škody omezuje pouze na to, že má-li být výše škody stanovena jako zákonný znak trestného činu, je nutné důsledně vycházet z ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák., z něhož vyplývá, že výše škody měla být zjištěna jako rozdíl mezi cenou vozidla nepoškozeného a cenou vozidla poškozeného a že jedině v případě nemožnosti tohoto způsobu stanovení výše škody přicházelo v úvahu zjišťovat ji ve formě účelně vynaložených nákladů na opravu vozidla. Nejvyšší soud si je vědom toho, že tyto dva způsoby stanovení výše škody mohou vést k odlišným zjištěním, zejména proto, že výše účelně vynaložených nákladů na opravu vozidla nemusí vyjadřovat rozdíl mezi cenou vozidla nepoškozeného a cenou vozidla poškozeného. Trvá však na tom, že pokud je výše škody zákonným znakem trestného činu, musí být stanovena v souladu s ustanovením § 89 odst. 12 tr. zák. jako rozdíl mezi cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodává nepoškozené vozidlo, a cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodává poškozené vozidlo, a že pouze pokud by to nebylo možné, protože v době a v místě činu poškozená vozidla nebyla předmětem obchodu a neprodávala se, přicházelo by v úvahu subsidiárně vycházet z účelně vynaložených nákladů na opravu vozidla.

Z uvedeného je zřejmé, že vyšetřovatel měl v trestním stíhání obviněného J. Š. pokračovat, aby výši škody zjistil podle zásad, které Nejvyšší soud vyložil v předcházejících částech tohoto rozsudku. Tím, že vyšetřovatel trestní stíhání obviněného zastavil, porušil v jeho prospěch zákon v ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil toto porušení zákona. Se

závěrem vyšetřovatele, že skutek není namístě kvalifikovat jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. pro nedostatek potřebného stupně nebezpečnosti pro společnost, lze souhlasit, i když napadené usnesení je v tomto ohledu nedostatečně zdůvodněno. Ze strany obviněného J. Š. šlo o jednání spočívající jednak ve slovním vzájemném napadení se spoluobviněným J. J. a jednak v kopnutí do blatníku a v bodnutí šroubovákem do kapoty osobního automobilu řízeného spoluobviněným J. J. Jednání obviněného J. Š. bylo součástí konfliktu, ke kterému mezi oběma obviněnými došlo na parkovišti kvůli tomu, zda vozidlo obviněného J. Š. bránilo či nebránilo obviněnému J. J. ve vyjetí. Vzájemné slovní napadení obou obviněných přerostlo ve vzájemný útok proti vozidlům a v jejich relativně drobné poškození. To lze po formální stránce považovat za výtržnost ve smyslu § 202 odst. 1 tr. zák. Avšak míra, v níž tím byl narušen veřejný klid a pořádek, byla jen nevýznamná, zejména neměla žádnou odezvu u jiných občanů. Trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. je jedním z trestných činů hrubě narušujících občanské soužití, které jsou zakotveny v páté hlavě zvláštní části trestního zákona. Pokud zákon tyto trestné činy označuje za trestné činy hrubě narušující občanské soužití, vyjadřuje tím požadavek, aby jednání, jímž je některý z těchto trestných činů spáchán, skutečně závažným způsobem a ve výrazné míře narušovalo občanské soužití. Svévolné poškození cizího majetku v posuzovaném případě nepředstavovalo žádné podstatnější narušení veřejného pořádku, a i když do jisté míry bylo narušením občanského soužití, nešlo o takovou míru, v níž by bylo důvodné označit je za skutečně hrubé. Podstatou věci nebylo ani tak narušení veřejného klidu a pořádku, ale především zásah do sféry majetkových práv. Jednání obviněného ve vztahu ke znakům trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. bylo tedy jen nepatrně nebezpečné pro společnost, nedosahovalo takového stupně nebezpečnosti, aby z materiálního hlediska šlo o trestný čin, a důvodně bylo vyšetřovatelem označeno jen za možný přestupek.

I když Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona, ponechal napadené usnesení v právní moci, nezrušil jej a nepřikázal nové projednání a rozhodnutí věci. Dospěl totiž k závěru, že zájem na zachování stability pravomocného rozhodnutí vyšetřovatele převažuje nad zájmem na tom, aby dalším vedením trestního stíhání bylo odstraněno zjištěné porušení zákona. Nejvyšší soud v tomto směru přihlížel k tomu, že další řízení by nutně nemuselo vést k takovým zjištěním ohledně výše způsobené škody, která by opodstatňovala závěr, že byly naplněny znaky trestného činu poškození cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Kromě toho Nejvyšší soud považuje za závažné to, že ačkoli trestní stíhání obviněného J. Š. bylo zahájeno již dne 8. 1. 1999 a týkalo se věci, kterou lze z hlediska povahy skutku, okruhu dokazovaných okolností, rozsahu a dostupnosti důkazů i právního posouzení považovat za jednoduchou a méně závažnou, nebylo vedeno tak, aby jeho výsledkem byl jasný a přesvědčivý závěr o důvodnosti či nedůvodnosti postavení obviněného před soud. Pokračování trestního stíhání ve stadiu přípravného řízení s nejasnou perspektivou v tom, zda vůbec bude namístě podat obžalobu, by za tohoto stavu kolidovalo s ústavně garantovaným právem obviněného na to, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. K tomu přistupuje i to, že za uvedené situace by pokračování trestního stíhání bylo v rozporu s ustanovením čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.), podle něhož každý má právo mimo jiné na to, aby jeho záležitost byla projednána v přiměřené lhůtě. Jestliže orgány činné v přípravném řízení nebyly s to v dosavadním beztak zdlouhavém vyšetřování dospět v tak jednoduché věci k závěrům, které by zjednaly jasno v otázce, zda má být na obviněného podána obžaloba, aniž obviněný sám jakkoli ztěžoval průběh vyšetřování, bylo by další řízení již evidentním překročením lhůty, kterou ještě lze podle čl. 6 odst. 1 citované Úmluvy považovat za přiměřenou.